

การประยุกต์ใช้หลักสัมมาอาชีวะในการเสริมสร้างครอบครัวไทย ให้เกิดความมั่นคงในสังคมยุคดิจิทัล*

AN APPLICATION OF THE PRINCIPLE OF LIKELIHOOD INTO STABILIZING THAI FAMILY IN A SOCIETY OF DIGITAL AGE

พระชีพ รุกขิตธมโม (แก้วนิล)

Phra Cheep Rukkitatumno (Kaewnil)

สิทธิโชค ปาณะศรี

Sitthichok Panasree

พระครูวิจิตรศีลาจาร

Phrakru Wichitsilajarn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: pisit340@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของครอบครัวไทยในสังคมยุคดิจิทัล 2) เพื่อศึกษาหลักสัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่นำมาใช้เพื่อเสริมสร้างครอบครัวให้เกิดความมั่นคง 3) เพื่อประยุกต์ใช้หลักสัมมาอาชีวะในการเสริมสร้างครอบครัวให้เกิดความมั่นคงในสังคมยุคดิจิทัล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน (ครอบครัว 10, อบต. 1, วัด 2, โรงเรียน 2,) เครื่องมือการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า: 1) สภาพปัญหาของครอบครัวไทยในสังคมยุคดิจิทัล พบว่า สังคมยุคดิจิทัล เป็นที่มาของพัฒนาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางระบบโครงสร้าง และหน้าที่ที่เป็นมิตรต่อกันอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะบทบาทของสถาบันครอบครัวไทยได้เปลี่ยนไปอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ พ่อแม่ผู้ปกครองตลอดทั้งเครือญาติต้องปรับเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่ และเด็กซึ่งเป็นบุคคลร่วมสมัยเดียวกันเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข 2) หลักสัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่นำมาใช้เพื่อเสริมสร้างครอบครัวให้เกิดความมั่นคง พบว่า พระพุทธศาสนาได้วางหลักปฏิบัติเพื่อมุ่งประโยชน์และคุณค่าอย่างสูงสุด 3 ประการ คือ 1) ทิฐุธรรมมีกัตถะ ได้แก่ ประโยชน์ในปัจจุบัน

* Received 2 January 2020; Revised 26 February 2020; Accepted 25 March 2020

ทันตาเห็น 2) สัมปรายิกัตถะ ได้แก่ ประโยชน์ในอนาคต และ 3) ปรมัตถะ ได้แก่ ประโยชน์อย่างยิ่ง โดยจะส่งเสริมในการประกอบสัมมาชีพของฆราวาสวิสัยได้อย่างดียิ่ง เพื่อมุ่งสู่คุณค่าและประโยชน์ต่อการดำรงชีพ 3) การประยุกต์ใช้หลักสัมมาอาชีวะในการเสริมสร้างครอบครัวให้เกิดความมั่นคงในสังคมยุคดิจิทัล พบว่า สามารถนำหลักสัมมาอาชีวะมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหา 4 ได้แก่ 1) แก้ปัญหาการไม่รู้เท่าทันสื่อดิจิทัล 2) แก้ปัญหาการสร้างพฤติกรรมเลียนแบบของผู้บริโภคสื่อในกลุ่มวัยรุ่น 3) แก้ปัญหาผู้ผลิตสื่อและผู้บริโภคสื่อขาดศีลธรรมจริยธรรม 4) แก้ปัญหาการเสพสื่อลามกอนาจาร

คำสำคัญ: หลักสัมมาอาชีวะ, การเสริมสร้างครอบครัวไทย, สังคมยุคดิจิทัล

Abstract

The objectives of this article were: 1) to study the states of problem of Thai family in a society of Digital age, 2) to study the principle of Likelihood in Theravada Buddhism in being stabilized Thai family, and 3) to apply the principle of Likelihood into stabilizing Thai family in a society of Digital age. This is a qualitative research focusing on documentary study and in-depth interview. From 15 key informants / person (Family 10 , Subdistrict Administrative Organization 1 , Temple 2 , School 2 ,) Research instruments Is an in-depth interview Analyze descriptive data.

In the research, it was found that: 1) The states of problem of Thai family in a society of Digital age showed that the Digital society has introduced the radical development of information technology giving rise to the rapid change to structural systems and human being's relationship where the roles of Thai family institution have been unavoidably affected by such changes. As a result, it is necessary for parent relatives to adjust relationship among them and their children to the proper place in spite of their different ages so that they can live together happily and meaningfully. 2) The principle of Likelihood in Theravada Buddhism being stabilized Thai family in a society of Digital age was found that Buddhism assigns the practical ways giving rise to three kinds of the most advantageous values: 1) Ditthadhammikattha; it refers to the present benefit one should make effort to obtain, 2) Samparāyikattha; it refers to the future benefit, and 3) Paramattha; it refers to the highest good. 3) The guidelines to apply the principle of Likelihood in Theravada Buddhism into

stabilizing Thai family in a society of Digital age showed that there were four kinds of problem: 1) the solution is not given according to the knowledge of Digital media, 2) the solution of imitative behaviour of youth consumerists on media should be done, 3) the solution of media-creator and of consumerists' lack of morality and ethics should be done, and 4) problems on pornographically made – media should be solved through the application of the principle of Likelihood into creating such media.

Keywords: The Principle of Likelihood, Stabilizing Thai family, A Society of Digital Age

บทนำ

สังคมยุคดิจิทัล เป็นศัพท์ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในยุคที่สังคมโลกเกิดการวิวัฒนาการด้าน IT อย่างรวดเร็ว การสื่อสารด้านต่าง ๆ ทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันอย่างรวดเร็ว และสามารถทราบข่าวต่าง ๆ บนโลกใบนี้ เหมือนมีได้อยู่ห่างไกลจากกัน จึงได้เกิดศัพท์ที่ใช้กัน คือ “โลกาวิวัฒน์”

ยุทธศาสตร์สำคัญ ภายใต้การนำของรัฐบาลปัจจุบัน (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) นายกรัฐมนตรี ได้มุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ด้วยการสร้าง “ความเข้มแข็งจากภายใน” ขับเคลื่อนตามแนวคิด “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ผ่านกลไก “ประชารัฐ” นอกเหนือจากการเข้ามาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องปัญหาการทำประมงแบบผิดกฎหมาย ไม่รายงาน และไร้การควบคุม (IUU) องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) ทุจติคคอร์รัปชั่น ความขัดแย้ง ตลอดจนรับมือกับภาวะเศรษฐกิจในประเทศที่ได้รับผลกระทบจากความผันผวนของเศรษฐกิจโลก ราคาพืชผลเกษตรตกต่ำ และวิกฤติภัยแล้งแล้ว (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2563)

ประเทศไทย 4.0 หมายถึง การปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เน้นการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยพัฒนา โดยที่ภาคการเกษตรที่เป็นแกนหลัก จะเปลี่ยนการเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ โดยสร้างเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) และสนับสนุนให้เกษตรกรเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น (วิชาญ ทราญอ่อน, 2563) ประเทศไทยมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ เริ่มตั้งแต่ “ประเทศไทย 1.0” การดำรงอยู่และพัฒนาประเทศเน้นการเกษตรเป็นหลัก “ประเทศไทย 2.0” มีการเน้นไปทางอุตสาหกรรม แต่เป็นอุตสาหกรรมเบา “ประเทศไทย 3.0” เป็นยุคปัจจุบัน เน้นหนักไปทางอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก และปัจจุบันรัฐบาลเร่งพัฒนาปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวข้ามจากประเทศ

ไทย 3.0 ไปสู่ประเทศไทย 4.0 ให้ได้ในเวลา 3 – 5 ปีนี้ เพื่อนำไปสู่ยุคที่สี่ ที่เรียกว่า “ประเทศไทย 4.0”

ในการพัฒนาประเทศไทยไปสู่ยุค 4.0 นั้น ปัจจัยหนึ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้อง คือ ความก้าวหน้าของโลกดิจิทัลที่เป็นตัวแปรสำคัญทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในเชิงบวกและเชิงลบ ความก้าวหน้าของ IT เป็นเหรียญสองด้าน คือ มีทั้งด้านบวก และด้านลบ ประหนึ่งน้ำ หรือไฟ มีคุณอย่างอนันต์ แต่ก็มีโทษอย่างมหันต์ การก้าวไกลของโลกอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นตัวผันแปรโลกนี้ไปทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง การเงิน การคลัง การศึกษา กระจายลงสู่หน่วยงานต่าง ๆ จนลงไปถึงครอบครัวทุกครอบครัว ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์บนโลกใบนี้ หากผู้บริโภคไม่รู้เท่าทัน ไม่ได้เรียนรู้ ก็จะมีปัญหาในการดำรงชีพอยู่ในสังคม จะอยู่อย่างไม่เป็นสุข ในยุคประเทศไทย 4.0 ทางรัฐบาลก็ได้ตระหนักในเรื่องนี้ และได้พยายามที่จัดการทำความเข้าใจและให้ความรู้อย่างเป็นระบบ

ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยปกป้องธำรงไว้ซึ่งความเป็นอยู่ของสังคมอย่างเป็นสุข คือ การพัฒนาจิตใจของคนในสังคมให้เกิดความรับรู้ เกิดความรับผิดชอบ และการปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยนำมาเสนอในบทความวิจัยนี้ คือ อริยมรรคมีองค์ 8 คือ สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) สัมมาวายามะ (พยายามชอบ) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ) ตรัสเรียกว่าพรหมจรรย์ (ขุ.จ. (ไทย) 30/10/75) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) สำหรับในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะนำเอาธรรมหมวดศีล โดยเฉพาะ “สัมมาอาชีวะ” มาขยายความ เพื่อประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างครอบครัวไทยในสังคมยุคดิจิทัล ด้วยความคิดว่า ครอบครัว เป็นหน่วยเล็กที่สุดขององค์กรในสังคม หากทุกครอบครัวมีคุณธรรมในการดำรงชีพ เลี้ยงชีพชอบตามหลักสัมมาอาชีวะแล้ว ย่อมเป็นพื้นฐานสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของทุกคนในระดับชุมชน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและนำหลักสัมมาอาชีวะมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างครอบครัวไทยให้เกิดความมั่นคงในสังคมยุคดิจิทัล โดยมีความเชื่อมั่นว่า หากทุกคนในสังคมมีความเข้าใจในหลักสัมมาอาชีวะอย่างถูกต้องแล้ว ย่อมสามารถประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาของครอบครัวไทยในสังคมยุคดิจิทัลได้อย่างมีความสุขอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของครอบครัวไทยในสังคมยุคดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาหลักสัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่นำมาใช้เพื่อเสริมสร้างครอบครัวไทยให้เกิดความมั่นคง

3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักสัมมาอาชีวะในการเสริมสร้างครอบครัวไทยให้เกิดความมั่นคงในสังคมยุคดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้

1.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และการสัมภาษณ์

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

3. สรุป อภิปรายผล และแสดงข้อเสนอแนะ

4. จัดทำเป็นเล่มวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาของครอบครัวไทยในสังคมยุคดิจิทัล พบว่า สังคมยุคดิจิทัล เป็นที่มาของพัฒนาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางระบบโครงสร้างและหน้าที่ที่เป็นมิตรต่อกันอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะบทบาทของสถาบันครอบครัวไทยได้เปลี่ยนไปอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ พ่อแม่ผู้ปกครองตลอดทั้งเครือญาติต้องปรับเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่ และเด็กซึ่งเป็นบุคคลร่วมสมัยเดียวกัน แม้จะต่างวัยกันในทุก ๆ ด้าน และทุกมิติของการใช้ทักษะในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันอย่างมั่นคงสันติสุขก็ย่อมเกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติ

2. หลักสัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่นำมาใช้เพื่อเสริมสร้างครอบครัวให้เกิดความมั่นคง พบว่า การที่ครอบครัวจะดำเนินชีวิตร่วมกันให้เกิดความสุขในความเป็นฆราวาสนั้น ทางพระพุทธศาสนาได้วางหลักปฏิบัติเพื่อมุ่งประโยชน์และคุณค่าอย่างสูงสุด

3 ประการ คือ 1) ทัศนคติที่มีต่อได้แก่ ประโยชน์ในปัจจุบันทันตาเห็น 2) สัมปรายักษ์ได้แก่ ประโยชน์ในอนาคต และ 3) ประมัตถะ ได้แก่ ประโยชน์อย่างยิ่ง โดยจะส่งเสริมในการประกอบสัมมาชีพของฆราวาสวิสัยได้อย่างดีเยี่ยม เพื่อมุ่งสู่คุณค่าและประโยชน์ต่อการดำรงชีพ กล่าวคือ 1) คุณค่าต่อการพัฒนาปัญญาให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล 2) คุณค่าต่อการเกื้อกูลให้กุลศอันยิ่งใหญ่เกิดขึ้น และ 3) คุณค่าต่อทักษะการใช้ชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะในการเกื้อหนุนสู่ชีวิตที่ดีงาม

3. การประยุกต์ใช้หลักสัมมาอาชีวะในการเสริมสร้างครอบครัวให้เกิดความมั่นคงในสังคมยุคดิจิทัล พบว่า สามารถนำหลักสัมมาอาชีวะมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหา 4 ประการ ได้แก่ 1) แก้ปัญหาการไม่รู้เท่าทันสื่อดิจิทัล 2) แก้ปัญหาการสร้างพฤติกรรมเลียนแบบของผู้บริโภคสื่อในกลุ่มวัยรุ่น 3) แก้ปัญหาผู้ผลิตสื่อและผู้บริโภคสื่อขาดศีลธรรมจริยธรรม 4) แก้ปัญหาการเสพสื่อลามกอนาจาร

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาของครอบครัวไทยในสังคมยุคดิจิทัล สังคมยุคดิจิทัล กล่าวได้ว่าเป็นสังคมที่มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างมาก ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางระบบโครงสร้างในทุกมิติ สถาบันครอบครัวไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ พ่อแม่ผู้ปกครองตลอดทั้งเครือญาติต้องปรับตัวเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างการอยู่ร่วมกันของทุกคน แม้จะมีความต่างวัยต่างความคิดกัน และทุกมิติของการใช้ทักษะในการดำเนินชีวิตก็จะต้องมีการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพระครูวิจิตรธรรมานนท์ (ฮงทอง) ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการดำเนินชีวิตในสังคมตามหลักสัมมาอาชีวะของชุมชนในเขตตำบลก อำเภอนโนนคุณ จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการดำเนินชีวิตในสังคมตามหลักสัมมาอาชีวะของชุมชนเขต ตำบลก อำเภอนโนนคุณ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (พระครูวิจิตรธรรมานนท์ (ฮงทอง), 2554) มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ด้านการดำเนินชีวิต พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนมีการแสวงหารายได้โดยวิธีไม่ผิดกฎหมาย หรือผิดศีลธรรม ให้ประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เปิดโอกาสในการพัฒนาชีวิตของตนให้เจริญงอกงามขึ้นในด้านพฤติกรรมด้านจิตใจและด้านปัญญา ตลอดจนไม่กระทำผิดจารีตประเพณีที่วิญญูชนสรรเสริญ 2) ด้านการประกอบอาชีพ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนยินดีในการเลี้ยงชีพชอบครองชีวิตชอบ คือ ไม่ให้การเลี้ยงชีพของตนทำให้อื่น และตนเองเดือดร้อน ครองชีพอย่างเรียบง่ายตามความจำเป็นแห่งธรรมชาติ และสังคม เลือกรับประกอบอาชีพสุจริตเพื่อการดำรงชีวิตแบบพอเพียง 3) ด้านการประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ใน

ระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนยินดีในสิ่งทั้งหลายที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพที่จะนำมาซึ่งความสุขทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นและส่งเสริม กุศลธรรมให้เจริญก้าวหน้าเป็นสิ่งที่สำคัญ เป็นเครื่องกระตุ้นดึงดูดสนับสนุนให้บุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติประกอบอาชีพ เกิดแรงจูงใจที่ดี เพราะมีเป้าหมายที่ดีก็ยิ่งมีความอยากที่จะปฏิบัติเพื่อเข้าสู่เป้าหมายอันเป็นคุณค่าที่แท้จริงต่อไป

1.2 ทศนะคติผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตในสังคมตามหลักสัมมาอาชีวะของชุมชนเขต ตำบลก อำเภอนาคู จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีเพศอายุ การศึกษาของอาชีพแตกต่างกันพบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน มีรายละเอียดดังนี้ 1) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตในสังคมตามหลักสัมมาอาชีวะของชุมชนเขต ตำบลก อำเภอนาคู จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการประกอบอาชีพโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุโดยภาพรวมแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตในสังคมตามหลักสัมมาอาชีวะของชุมชนเขตตำบลก อำเภอนาคู จังหวัดศรีสะเกษ ภาพรวมทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตในสังคมตามหลักสัมมาอาชีวะของชุมชนเขตตำบลก อำเภอนาคู จังหวัดศรีสะเกษ ภาพรวมทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 4) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตในสังคมตามหลักสัมมาอาชีวะของชุมชนเขตตำบลก อำเภอนาคู จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวม ทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.3 ประชาชนเขตตำบลก อำเภอนาคู จังหวัดศรีสะเกษ ได้เสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตในสังคมตามหลักสัมมาอาชีวะของชุมชนเขตตำบลก อำเภอนาคู จังหวัดศรีสะเกษ สามารถแยกออกเป็นด้านมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้ คือ 1) ด้านการดำเนินชีวิต คือ ประชาชนควรให้ความสำคัญเห็นประโยชน์ในความรู้สมัยใหม่กับความชื่นชมในภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมอย่างเหมาะสม 2) ด้านการประกอบอาชีพ คือ ประชาชนควรประกอบอาชีพที่เป็นต้นเหตุของอบายมุข 3) ด้านการประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน คือ ประชาชนควรอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. หลักสัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่นำมาใช้เพื่อเสริมสร้างครอบครัวให้เกิดความมั่นคง พบว่า การที่ครอบครัวจะดำเนินชีวิตร่วมกันให้เกิดความสุขในความเป็นฆราวาสนั้น ทางพระพุทธศาสนาได้วางหลักปฏิบัติเพื่อบ่มประโยชน์และคุณค่าอย่างสูงสุด 3 ประการ คือ 1) ทิฐุธรรมมีกัตถะ ได้แก่ ประโยชน์ในปัจจุบันทันตาเห็น 2) สัมปรายิกัตถะ ได้แก่ ประโยชน์ในอนาคต และ 3) ปรมัตถะ ได้แก่ ประโยชน์อย่างยิ่ง โดยจะส่งเสริมในการ

ประกอบสัมมาชีพของฆราวาสวิสัยได้อย่างดียิ่ง เพื่อมุ่งสู่คุณค่าและประโยชน์ต่อการดำรงชีพ กล่าวคือ 1) คุณค่าต่อการพัฒนาปัญญาให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล 2) คุณค่าต่อการเกื้อกูล ให้บุคคลอันยิ่งใหญ่เกิดขึ้น และ 3) คุณค่าต่อทักษะการใช้ชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะในการเกื้อหนุนสู่ชีวิตที่ดีงาม สอดคล้องกับการศึกษาของพระธำมณี เขมธมโม (จำปา) (2550) ได้วิจัยเรื่อง “สัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า สัมมาอาชีวะ เป็นมรรคปฏิบัติที่สำคัญข้อหนึ่งในมรรคมองค์ 8 และเป็นมรรคปฏิบัติด้านศีลสิกขาเกื้อหนุนให้กระบวนการดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างพอดีและสมดุลหลักการของสัมมาอาชีวะหรือการเลี้ยงชีพชอบ ตามหลักพระพุทธศาสนาจะครอบคลุมกระบวนการดำเนินชีวิต ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ โดยมีเป้าหมายอยู่ที่ความสุขหรือประโยชน์ทั้งสามด้าน คือ ประโยชน์ตน (อัตตัตถะ) ประโยชน์ผู้อื่น (ปรัตถะ) และประโยชน์ทั้งสองฝ่าย (อุภยัตถะ) ในกระบวนการดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะเพื่อนำไปสู่ประโยชน์ทั้งสามด้าน จะต้องเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กับหลักธรรมอื่นที่เกื้อหนุนกัน ได้แก่ อริยมรรคมองค์ 8 อริยทรัพย์ 7 อิทธิบาท 4 ศีล 5 สุจริต 3 ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ กุลจักริฐฐิติธรรม 5 และหลักธรรมที่ส่งเสริมให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้าได้แก่ สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 ฆราวาสธรรม 4 สปัจริยธรรม 7 ความสันโดษ และอคติ 4 การดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะในทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วย 1) การแสวงหาเลี้ยงชีพในทางที่ชอบทั้งทางกาย และทางวาจาถูกต้องทั้งด้านกฎหมายและศีลธรรม 2) การครอบครองรักษาที่ดีตามหลักการอามทรัพย์ทางพระพุทธศาสนาหรือหลักโภควิภาค 4 ได้แก่ ทรัพย์หนึ่งส่วน (25%) ออมไว้ใช้สอยเลี้ยงชีพ ทรัพย์สองส่วน (50%) ออมไว้ประกอบอาชีพและทรัพย์อีกหนึ่งส่วน (25%) ออมไว้ในยามจำเป็นและใช้ทำบุญ 3) การบริโภคใช้จ่ายอย่างถูกต้องเหมาะสมและพอเพียง โดยให้ความสำคัญด้านคุณค่ามากกว่ามูลค่า และเน้นคุณค่าประโยชน์มากกว่าความคุ้มทุน และมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ตนเองแก่ผู้อื่นและแก่สังคม (พระธำมณี เขมธมโม (จำปา), 2550)

3. การประยุกต์ใช้หลักสัมมาอาชีวะในการเสริมสร้างครอบครัวให้เกิดความมั่นคงในสังคมยุคดิจิทัล พบว่า สามารถนำหลักสัมมาอาชีวะมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหา 4 ประการ ได้แก่ 1) แก้ปัญหาการไม่รู้เท่าทันสื่อดิจิทัล 2) แก้ปัญหาการสร้างพฤติกรรมเลียนแบบของผู้บริโภคสื่อในกลุ่มวัยรุ่น 3) แก้ปัญหาผู้ผลิตสื่อและผู้บริโภคสื่อขาดศีลธรรมจริยธรรม 4) แก้ปัญหาการเสพสื่อลามกอนาจาร สอดคล้องกับการศึกษาของพระครูนิวาสินพยุหยากร (ตุลพงษ์รักษ์) ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างการพึ่งพาตนเอง” ผลการวิจัยพบว่า การนำเอาหลักพุทธธรรมมาสร้างเสริมการพึ่งพาตนเองของสังคมไทยได้นั้นต้องประสานความร่วมมือกันระหว่างสถาบันที่สำคัญในชุมชน 3 สถาบัน คือ สถาบันการปกครอง (บ้าน) สถาบันศาสนา (วัด) สถาบันการศึกษา (โรงเรียน) มาเป็นกลไกในการพัฒนา และสร้างชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิต

ทางเศรษฐกิจโดยยึดทางสายกลาง พออยู่พอกินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้จัดการทรัพยากรอย่างชาญฉลาด โดยยึดหลักของความยั่งยืนสูงสุด 3) ด้านเทคโนโลยี เพื่อให้รู้จักเลือกบริโภคในเทคโนโลยีแต่พอดีเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม 4) ด้านสังคม และวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตด้วยความเรียบง่าย มีการพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และรู้จักการแบ่งปัน และ 5) ด้านจิตใจ เพื่อให้เป็นผู้มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและประเทศชาติ (พระครูนิวาสินพยุหยากร (ตุลพงศาภรณ์), 2555)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สังคมยุคดิจิทัล เป็นสังคมที่มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างมากมาย ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางระบบโครงสร้างในทุกมิติ มีปัญหาเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีและการขาดการปฏิสัมพันธ์ต่อกันของบุคคลในครอบครัว สถาบันครอบครัวไทยจะต้องตระหนักและช่วยกันปรับแก้ปัญหาดังกล่าว ร่วมกัน พ่อแม่ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง ครูอาจารย์ จะต้องร่วมมือกันปรับแก้ปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างครอบครัวให้เกิดความมั่นคงในสังคมยุคดิจิทัล

หลักสัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้เพื่อเสริมสร้างครอบครัวให้เกิดความมั่นคง โดยจะช่วยส่งเสริมในการประกอบสัมมาชีพของฆราวาสวิสัยได้อย่างดีเยี่ยม เพื่อมุ่งสู่คุณค่าและประโยชน์ต่อการดำรงชีพ กล่าวคือ 1) คุณค่าต่อการพัฒนาปัญญาให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล 2) คุณค่าต่อการเกื้อกูล ให้กุศลอันยิ่งใหญ่เกิดขึ้น และ 3) คุณค่าต่อทักษะการใช้ชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะในการเกื้อหนุนสู่ชีวิตที่ดีงาม

การประยุกต์ใช้หลักสัมมาอาชีวะในการเสริมสร้างครอบครัวให้เกิดความมั่นคงในสังคมยุคดิจิทัล สามารถนำหลักสัมมาอาชีวะมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหา 4 ประการ ได้แก่ 1) แก้ปัญหาการไม่รู้เท่าทันสื่อดิจิทัล 2) แก้ปัญหาการสร้างพฤติกรรมเลียนแบบของผู้บริโภคสื่อในกลุ่มวัยรุ่น 3) แก้ปัญหาผู้ผลิตสื่อและผู้บริโภคสื่อขาดศีลธรรมจริยธรรม 4) แก้ปัญหาการเสพสื่อลามกอนาจาร

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. องค์กรที่เกี่ยวข้องควรจัดทำเอกสารเกี่ยวกับคุณและโทษการใช้สื่อดิจิทัลแจกจ่ายในชุมชน

2. ควรจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามหลักสัมมาอาชีวะ และ ระบุกลุ่มอาชีพที่ควรดเว้นจากการประกอบมิจฉาอาชีวะ ในกลุ่ม 5 วณิชชา

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ

1. องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ควรจัดอบรมให้เยาวชนมีความเข้าใจท่อน้ำที่ต้องในการใช้สื่อดิจิทัล
2. จัดอบรมประชาชนให้มีความเข้าใจในการประกอบสัมมาชีวะ หลักการจัดหาทรัพยากร การจ่ายทรัพยากร การเก็บรักษาทรัพยากรตามหลักพระพุทธศาสนา
3. จัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงคุณและโทษของการใช้สื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
4. การใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า สร้างภูมิปัญญาให้แก่ตนเอง เพื่อการนำไปการพัฒนาครอบครัว ชุมชน หรือสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พระครูนิวาสธรรมขันธ์ (ตุลพธรรมาจารย์). (2555). วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างการพึ่งพาตนเอง. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิจิตรธรรมมานนท์ (องทอง). (2554). พฤติกรรมการดำเนินชีวิตในสังคมตามหลักสัมมาอาชีวะของชุมชนในเขตตำบลก อำเภอนาคู จังหวัดศรีสะเกษ. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธานี เขมธมโม (จำปา). (2550). สัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนา. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิชาญ ทราญอ่อน. (2563). *Academic focus ประเทศไทย 4.0*. เรียกใช้เมื่อ 29 ธันวาคม 2562 จาก https://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2559/jul2559-5.pdf.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2563). *Thailand 4.0: สร้างความเข้มแข็งจากภายในเชื่อมโยงเศรษฐกิจไทยสู่โลก*. เรียกใช้เมื่อ 6 ธันวาคม 2562 จาก <https://www.facebook.com/drsuvitpage/posts/1396306724009387>.